

PONTIFICIA COMMISSIO
CODICI IURIS CANONICI
RECOGNOSCENDO

COMMUNICATIONES

VOL. IX - N. 2

1977

COMMUNICATIONES

PONTIFICIA COMMISSIO CODICI IURIS
CANONICI RECOGNOSCENDO

PIAZZA PIO XII, 10 - 00193 ROMA

NUM. 2

DECEMBRI 1977

EX ACTIS PAULI PP. VI

Allocutiones

- I-II-III. *Ad Patres Synodales V Coetus
Generalis Synodi Episcoporum* . . . 199
- IV. *Ad eos qui intersunt VII Kursui
renovationis Canonicae pro iudici-
bus a Pont. Universitate Gregoria-
na promoti* 209

EX ACTIS SYNODI EPISCOPORUM

- I. *Relatio Cardinalis Praesidis de opere
praestito in recognoscendo Codice
Iuris Canonici* 211
- II. *Discussio Patrum Synodaliū circa
Relationem* 214

EX ACTIS SANCTAE SEDIS

Sacra Congregatio pro Doctrina Fidei

*Decretum circa impotentiam quae matri-
monium dirimit* 222

Sacra Congregatio pro Episcopis

- I. *De titulo tribuendo Episcopis coa-
diutoribus c.i.s.* 223
- II. *De titulo tribuendo Praelatis (nul-
lius)* 224

Sacra Congregatio pro Sacramentis et Cul- tu divino et Sacra Congregatio pro Cle- ricis

*Responsum ad propositum dubium de
S. Poenitentia anteposenda receptioni
Primae Communionis* 225

Supremum Signaturae Apostolicae Tribunal

*De munere defensoris vinculi Diacono per-
manenti committendo* 226

ACTA COMMISSIONIS

- I. *Transmissio schematum canonum con-
sultationis causa* 227
- A. *Transmissionis Litterae* 227
- B. *Index generalis provisorius novi
Codicis* 229
- C. *Praenotanda - Canones praelimina-
res et normae generales* 231
- II. *Opera Consultorum in apparandis ca-
nonum schematibus* 274
- A. *Coetus specialis studii « De Lege
Ecclesiae Fundamentali »* 274
- Caput II: De Ecclesiae munere
sanctificandi* 275
- Caput III: De Ecclesiae munere
regendi* 279
- Normae finales* 295
- B. *Coetus studiorum de Iure poenali
Pars secunda: De poenis in singula
delicta* 304
- C. *Coetus studiorum de Sacramentis
Synthesis animadversionum gene-
ralium* 323
- Canones de Ecclesiae munere sanc-
tificandi* 332
- Titulus V: De Sacramento Unctio-
nis infirmorum* 340
- D. *Coetus studiorum de Iure matri-
moniali* 345
- De impedimentis in genere* 345
- De matrimoniis mixtis* 353
- De impedimentis dirimentibus* 359
- De consensu matrimoniali* 369

DOCUMENTA

*Oratio Card. P. Felici in Pontificia Uni-
versitate Gregoriana* 379

NOTITIAE 382

INDICES 383

C

PRAENOTANDA

Liber primus
CANONES PRAELIMINARES

Imprimis, ante diversos Codicis recogniti Libros, ad modum introductionis, traduntur *Canones praeliminares*, quibus determinantur in genere materia huius Codicis necnon eiusdem vis, quibusque definitur eiusdem habitudo relate ad ius anterius, tum consuetudinarium tum scriptum.

Canones 1 ad 4 eadem substantialiter continent praescripta ac canones Codicis Iuris Canonici a. 1917, quae vero breviori forma enuntiantur. Etiam canon 5, § 1 idem quoad substantiam continet praescriptum ac can. 5 CIC; in § 2 autem eiusdem canonis definitur Codicis novi relatio ad consuetudines praeter ius. In can. 6, praescripta can. 6 CIC a. 1917 debite aptantur. Tandem in can. 7 item definitur quid intelligendum sit nomine *Sanctae Sedis* et *Apostolicae Sedis*; attamen postea aestimari potest hunc canonem inserendum esse in loco in quo de suprema Ecclesiae auctoritate agitur (*De populo Dei*, Sectio II, Titulus I).

NORMAE GENERALES

Numerosiores in hoc Libro habentur Tituli quam in priore Codice, quia consultoribus visum est praescripta de certis materiis, antea in Libro II tradita, esse omnino generalia et ad omnes partes Codicis se referre. Ita sunt Tituli de actibus iuridicis et de officiis ecclesiasticis. Praeterea additi sunt quidam Tituli, quibus traduntur normae v.g. de statutis et ordinibus necnon generalia quaedam praescripta de praescriptione, quae quidem non tantum ad bonorum acquisitionem sese referunt. Tandem et quidem praesertim notari debet duos Titulos additos esse de Actibus administrativis, de quibus scilicet normae requiruntur certae in Ecclesia: ideoque Titulus II agit de decretis atque praeceptis generalibus et de instructionibus, atque Titulus III tractat de actibus administrativis singularibus.

Re quidem vera necesse omnino est ut in novo Codice de actibus administrativis normae tradantur, utque apte distinguantur una ex parte actus qui indolem habent legislativam, qui scilicet proprie ad iuris fontes pertinent et alia ex parte actus qui ad administrationem spectant et sunt indolis executivae seu administrativae. Ita ceterum ad effectum deducitur regula quae enuntiatur inter *Principia*

quae Codicis Iuris Canonici recognitionem dirigant in Synodo Episcoporum a. 1967 probata (cfr. *Communicationes*, 1, 1969, 83), quae quidem regula ita sonat: « potestatis ecclesiasticae clare distinguantur diversae functiones, videlicet legislativa, administrativa et iudicialis, atque apte definiatur a quibusdam organis singulae functiones exerceantur ». Itaque post titulum I, de fontibus iuris, in titulis II et III, de actibus administrativis normae traduntur.

TITULUS I DE FONTIBUS IURIS

Sub hoc Titulo, non secus ac in priore Codice, traduntur praescripta I. *De Legibus*; II. *De Consuetudine*.

De Legibus quae habentur normae quoad substantiam eadem sunt ac in priore Codice. Notetur tamen quaestionem utrum leges sint territoriales an personales, secundum doctrinam a multis admissam et historia comprobata, poni tantummodo de legibus particularibus, non autem de legibus universalibus. Notetur etiam constantem adhibitam esse terminologiam: legibus particularibus opponuntur semper leges universales, dum legibus specialibus seu peculiaribus opponuntur leges generales.

De Consuetudine etiam servantur eadem quoad substantiam normae, sed clariore modo et ordine magis logico sunt traditae.

TITULUS II DE DECRETIS ATQUE PRAECEPTIS GENERALIBUS ET DE INSTRUCTIONIBUS

De generalibus sub hoc titulo decretis atque praeceptis agitur sicut et de instructionibus, scilicet de actibus administrativis quae indolem generalem habent. Omnino necesse est ut decreta et praecepta generalia definiantur utque definiatur etiam quid nomine instructionis intelligendum sit. Definitiones ideoque traduntur et insuper eorundem decretorum et praeceptorum necnon instructionum vis iuridica determinetur oportet. Claritas et securitas iuridica id certo certius requirunt. Certa et constans requiritur terminologia, ut cum certitudine constet quandonam habeatur lex vera, quandonam autem actus exsecutorius.

TITULUS III
DE ACTIBUS ADMINISTRATIVIS SINGULARIBUS

Actus administrativi singulares distinguuntur una ex parte *decretum aut praeceptum* (species decreti) singularia et altera ex parte *rescriptum*. Utrumque est actus potestatis executivae et ideo elici potest ab eo qui potestate executiva gaudet, intra fines suae competentiae.

Decretum et *praeceptum* singularia sunt actus administrativi, quibus decisio fertur aut fit provisio canonica, sed quae natura sua petitionem ab aliquo factam non supponunt.

Rescriptum autem est actus administrativus (ergo datus ab eo qui potestate executiva gaudet), qui vero de se datur ad petitionem alicuius personae.

Necessaria est haec distinctio, quae quidem effectus etiam habet iuridicos.

Titulus hic dividitur in quinque capita. *Caput I* praescripta tradit communia omnibus actibus administrativis singularibus. *Caput II* agit de decretis et praeceptis singularibus. *Caput III* praescripta tradit de rescriptis, quae quidem praescripta et ipsa quoad substantiam non differunt a praescriptis prioris Codicis, sed breviori forma et modo distinctiore enuntiantur. Deinde *Caput IV* normas praebet de privilegiis et *Caput V* normas praestat de dispensationibus, quae quidem et ipsae plerumque retinent priorem disciplinam.

Notetur tamen in schemate agi tantummodo de privilegiis quae acquiruntur per directam concessionem competentis auctoritatis, scilicet per actum administrativum, quod in casu est rescriptum. Sic dicta privilegia per legem concessa vel per consuetudinem introducta formaliter et iuridice simpliciter sunt leges et consuetudines, et uti talia haberi debent. Sunt nempe leges speciales et consuetudines speciales et reguntur praescriptis de legibus et de consuetudine. Item privilegia quae dicuntur acquisita per praescriptionem, sunt iura subiectiva acquisita et dicenda sunt regi praescriptis quae iura subiectiva per praescriptionem acquisita respiciunt (cfr. *Communicationes*, 3, 1971, 88-89).

Notetur etiam de dispensationibus enuntiari regulam fundamentalem, vi cuius scilicet dispensationi obnoxia non sunt leges quatenus definiunt ea quae institutorum aut actuum iuridicorum essentialiter sunt constitutiva (cfr. de hoc can. 1680, § 1 CIC; cfr. *Communicationes*, 3, 1971, 89-90).

TITULUS IV DE STATUTIS ET ORDINIBUS

Novus hic titulus in Normis generalibus necessarius visus est, ut determinetur quid his verbis intelligi debet et quatenam sit statutorum et ordinum vis iuridica. Statuta proprie sunt ordinationes quae respiciunt christifidelium consociationes, sive publicas sive privatas. Ordines vero sunt regulae servandae in personarum conventibus; ita v.g. Ordo Concilii.

TITULUS V DE POTESTATIS REGIMINIS EXERCITIO

Titulus hic locum tenet tituli Codicis prioris *De potestate ordinaria et delegata* (cann. 196-210), et in Libro de Normis generalibus inseritur, ob generalem eiusdem applicationem in universo Ecclesiae iure.

Inscriptio huius tituli nunc est *De potestatis regiminis exercitio*. Adhibetur locutio *potestas regiminis*, non vero « potestas iurisdictionis », licet in can. 97 schematis affirmetur: « Potestas regiminis, quae etiam potestas iurisdictionis vocatur ... ». Rectius quidem vocatur *potestas regiminis*, quia haec locutio magis congruit historiae, et quia magis convenit cum assertis in Constitutione dogmatica *Lumen gentium* et in decretis Concilii Vaticani II, in quibus distinguuntur munus docendi, munus sanctificandi et munus *regendi*. Iurisdictio olim, et hodie communiter in legislationibus civilibus, reservatur activitati potestatis iudicialis.

Titulus, uti nunc proponitur, latior est quam titulus prioris Codicis. In priore Codice canones tituli *De potestate ordinaria et delegata* normas praebebant praesertim de potestate executiva, sed de potestate legislativa et iudiciali ex professo non agebant nec de earum delegabilitate praescripta praebebant. Aptius visum est ut de singulis functionibus potestatis regiminis normae certae traderentur, et ideo latior inscriptio huius tituli admissa est.

Notetur quoque in schemate non contradistingui potestatem regiminis fori externi et potestatem fori interni seu conscientiae (uti fit in CIC, can. 196). Re quidem vera, potestas fori externi et potestas fori interni, secundum hodiernam doctrinam et de unanimi omnium consultorum sententia, est eadem potestas regiminis, cuius vero exercitii effectus possunt esse diversi. De se seu communiter exercitium huius potestatis effectus producit pro foro interno (relate ad ipsam personam in causa) *et* pro foro externo (erga omnes alios). Potest autem fieri ut pro

solo foro interno, i.e. relate ad personas in causa tantum, effectus producat, scilicet potest fieri ut effectus exercitii limitentur ad ipsas personas in causa et ut illi effectus non extendantur ad alias personas aut ab aliis personis non cognoscantur. Hoc in casu exercetur haec potestas pro solo foro interno. Ceterum non potest haec potestas quae pro solo foro interno exercetur dici fori conscientiae. Itaque, potestas regiminis qua conceditur sic dicta iurisdictio ad confessiones, nunc dicitur et rectius appellatur facultas ad confessiones audiendas (cfr. Schema de Sacramentis, can. 136).

Notetur tandem regulas circa delegationem potestatis non esse easdem pro potestate legislativa et pro potestate executiva.

Nova igitur in hoc titulo habetur ordinatio materiae, quae certo maiorem claritatem et securitatem iuridicam praebet.

TITULUS VI DE ACTIBUS IURIDICIS

Etiam quae actus iuridicos respiciunt normae aptius in Libro de Normis generalibus inseruntur.

Incipit titulus cum aliquo generali canone, in quo generali formula asseritur quatenus ad validitatem actus iuridici alicuius requiruntur, atque in quo (in § 2) praesumptio statuitur de validitate actus iuridici, rite positi, et vis huius praesumptionis definitur.

Sequuntur deinde praescripta quae habentur in priore Codice, cann. 103 ad 106, sed clariore modo proposita.

TITULUS VII DE OFFICIIS ECCLESIASTICIS

Etiam in hoc Libro normae traduntur de his officiis ecclesiasticis, quae quidem normae rectius hic ponuntur, quam in Libro *De personis* uti fit in priore Codice.

Ante omnia generales quaedam normae praebentur, in quibus praesertim de nova definitione officii ecclesiastici agitur, uti in Concilio Vaticano II (Decr. *Presbyterorum Ordinis*, n. 20) traditur.

Duo habentur sub hoc titulo Capita, quae agunt de provisione officii ecclesiastici et de amissione huius officii.

Ad *provisionem* officii ecclesiastici quod attinet, imprimis generales traduntur normae de eiusdem necessitate et de variis modis quibus fieri potest, de qualitatibus requisitis ut quis tale officium obtinere possit, de provisione officii ecclesiastici non ultra sex menses differenda, etc.

Magis in specie deinde habentur normae de diversis modis, quibus provisio fieri potest, scilicet de libera collatione, de praesentatione et institutione, de electione atque huius confirmatione, et de postulatione. De singulis hisce modis provisionis, normae statuuntur quae, plerumque quoad substantiam cum normis disciplinae vigentis conveniunt, sed aptatae sunt novis quae de iis habentur praescriptionibus. Clare vero distinguuntur diversi modi faciendi provisionem, et ideo in quattuor articulis traduntur, ita ut diversitas normarum distincte eluceat.

Ad *amissionem* officii ecclesiastici quod spectat, similiter clare distinguuntur modi quo tale officium amitti potest. Qui modi hodie sunt lapsus temporis pro quo officium concessum fuit, expleta aetas qua quis ad normam iuris fit emeritus, renuntiatio officii, translatio ab uno officio ad aliud, amotio ab officio, necnon privatio ab officio in poenam delicti. De singulis his modis traduntur normae quae materiam regunt.

Notetur non amplius fieri distinctionem inter officium inamovibile et officium amovibile parochorum (cfr. Decr. *Christus Dominus*, n. 31).

TITULUS VIII DE PRAESCRIPTIONE

In Codice Iuris Canonici, normae quae praescriptionem regunt traduntur ubi de bonis Ecclesiae temporalibus agitur (cann. 1508-1512).

Petentibus vero non paucis consultoribus, nunc generales de praescriptione normae sub hoc titulo traduntur, quia praescriptio non tantum pro acquisitione bonorum aut eorundem amissione effectum habere potest, sed quandoque pro certis iuribus acquirendis vel amittendis sicut et ab aliis obligationibus se liberandi momentum habere valet.

Quare tres generales canones hic ponuntur, in quibus ratio etiam habetur praescriptorum quae in Codice traduntur in cann. 1508, 1509 et 1512.

TITULUS IX
DE TEMPORIS SUPPUTATIONE

Praeterea habetur titulus de temporis supputatione, in quo servantur, sed ad breviorum formam rediguntur praescripta quae hac de materia in priore Codice habentur (cann. 31-35).

TITULUS X
DE PRAECEDENTIA

Denique referuntur, paucis tantum mutatis, quae de praecedentia praescribit Codex can. 106.

Liber secundus
De populo Dei

Liber II huius schematis, qui locum tenet Libri II anterioris Codicis Iuris Canonici, Codicis scilicet a. 1917, nunc inscribitur « De populo Dei ». Qui titulus magis congruit cum doctrina Concilii Vaticani II. Liber hic II de personis quidem praebet praescripta canonica, de personis scilicet quae efformant Dei populum, atque hunc Dei populum respiciunt etiam quatenus, ex voluntate Christi, est organice exstructus, i.e. « in hoc mundo ut societas constituta et ordinata » (cfr. Const. dogm. *Lumen gentium*, n. 8) a Christo Domino instituta. Quare dicta praescripta agunt de personis in genere et de personis in specie itemque de Ecclesiae constitutione hierarchica.

Duas continet Partes, quarum *Prima Pars* praescripta tradit de personis in genere et de personis iuridicis, dum *Pars Secunda* normas continet quae personas respiciunt in specie.

PARS PRIMA
DE PERSONIS IN GENERE

Haec prima pars duos complectitur titulos, quorum primus praescripta continet quae christifideles omnes in genere respiciunt seu personas physicas in Ecclesia, atque secundus normas tradit de personis iuridicis in Ecclesia.

TITULUS I DE CHRISTIFIDELIBUS

Refertur imprimis canon fundamentalis, ex schemate Legis Ecclesiae Fundamentalibus desumptus, in quo affirmatur baptismo hominem in Ecclesia Christi incorporari et constitui personam, i.e. subiectum obligationum canonicarum et iurium canonicorum.

Hic Titulus I tribus constat Capitibus. *Caput primum* agit de personarum physicarum statu canonico; *Caput secundum* enumerat omnium christifidelium obligationes praecipuas et iura fundamentalia; *Caput tertium* denique tractat de christifidelium consociationibus.

CAPUT I DE PERSONARUM PHYSICARUM STATU CANONICO

Capacitas personarum physicarum determinatur, ratione habita earum aetatis, status mentis, sexus, originis, domicilii et quasi-domicilii, ratione etiam consanguinitatis et affinitatis necnon ratione ritus ad quem pertinent.

Ad capacitatem *ratione aetatis* quod attinet, retinetur distinctio inter infantes et non-infantes, sicut et distinctio inter minores et maiores, sed non amplius retinetur distinctio inter puberes et impuberes. Non erat momenti practici, et expressis verbis dici potest ad quaedam iura exercenda aut obligationes habendas requiri v.g. aetatem quattuordecim annorum.

Ad statum personarum *ratione habitationis* quod spectat, retinentur *domicilium*, seu habitatio omnino stabilis et *quasi-domicilium*, quod quidem pro cura animarum momentum habet non parvum. Tempus autem ad quasi-domicilium requisitum reducitur ad tres menses. Domicilium legale mariti pro uxore non servatur, sed statuitur praesumptio legalis eandem habere domicilium et quasi-domicilium voluntarium viri sui. Servatur autem domicilium legale minoris, nisi hic sit ad normam iuris civilis emancipatus.

Ad *consanguinitatem* et *affinitatem* quod attinet, computationi germanicae et in priore Codice admissae substituitur computatio romana, quia haec in plerisque societatibus civilibus viget (cfr. *Communicationes*, 6, 1974, pp. 94-98).